

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

УДК 336.1:352

Зілінська А. С.,
аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування
та регіональної економіки
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація: У статті досліджено основні тенденції організації та формування доходів місцевих бюджетів. Визначено за рахунок яких надходжень до місцевих бюджетів збільшується дохід.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи, надходження, реформування.

Annotation: The article deals with the main tendencies of organization and formation of local budget revenues. It is determined at the expense of which revenues to local budgets increase income.

Key words: local budgets, incomes, receipts, reforms.

Особливої актуальності в умовах ринкової трансформації української економіки набувають питання оптимальної організації та формування доходів місцевих бюджетів та виявлення резервів їх зростання. Діюча система акумулювання доходів бюджетів України характеризується низьким рівнем частки власних доходів місцевих бюджетів, що породжує збільшення обсягів міжбюджетних трансфертів. Реальні фінансові можливості місцевих органів влади значно обмежені, що, у свою чергу, є гальмівним фактором демократичних перетворень у державі. У зв'язку з цим постає потреба у поглибленому дослідженні практики формування доходів місцевих бюджетів.

Аналіз тенденцій організації та формування доходів місцевих бюджетів є предметом дослідження провідних вітчизняних та зарубіжних учених. Проблеми щодо вдосконалення механізмів формування місцевих бюджетів знайшли відображення у працях вітчизняних науковців, зокрема Й. Бескида, О. Василика, В. Дем'янишина, О. Кириленко, В. Кравченка, В. Томчук, В. Письменний, К. Павлюк, Ю. Пасічника, В. Федосова, О. Шевченко, С. Юрія та інших. Належне місце у

розробці рекомендацій щодо зростання надходжень на місцевому рівні займають роботи західних вчених А. Вагнера, Р. Гнейста, Л. Штейна.

Проте, незважаючи на масштабність досліджень у цій сфері, в зв'язку з прийняттям нового Бюджетного та Податкового кодексів та адаптації України до вимог і стандартів розвинених країн, практичні аспекти щодо організації та формування доходів місцевих бюджетів потребують подальших досліджень і науково-методологічних обґрунтувань.

Метою дослідження є аналіз основних тенденцій організації та формування дохідної частини місцевих бюджетів в Україні. А також дослідження деяких змін в законодавстві та їх вплив на фінансову основу місцевого самоврядування.

Доходи місцевих бюджетів є основою фінансової бази органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором регіонального розвитку. Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у більш повному задоволенні потреб населення.

Відповідно до Бюджетного кодексу доходи бюджету – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти) [1].

Нормативно-правовими та законодавчими актами, які регламентують процес організації та формування доходів місцевих бюджетів України, є Конституція України, Бюджетний кодекс України, щорічні закони «Про Державний бюджет України», щорічні рішення про місцеві бюджети, інші закони України, укази Президента України, відповідні Постанови Кабінету Міністрів України.

Згідно статистичних даних, найбільшу питому вагу в доходах місцевих бюджетів України за 2013-2017 роки мали надходження від загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які практично не пов'язані з власною діяльністю органів місцевого

самоврядування і становили за останні п'ять років (в залежності від року) 50-70% доходів загального фонду Частка надходжень до місцевих бюджетів від місцевих податків і зборів не перевищує 2-10% [2, с. 39].

Бюджетний кодекс України визначає, які податки та збори залишаються на кожному рівні і, відповідно, на виконання яких повноважень спрямовуються кошти бюджетів кожного виду. У новому тексті зміни відбулись на користь місцевих бюджетів, що повинно суттєво збільшити фінансову базу регіонів та надати можливості процесам їх розвитку [3].

Бюджетний кодекс передбачає пропорційний розподіл надходжень між місцевими бюджетами різних рівнів, відповідно до ст. 71 цього кодексу надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів включають наступне (рис. 1).

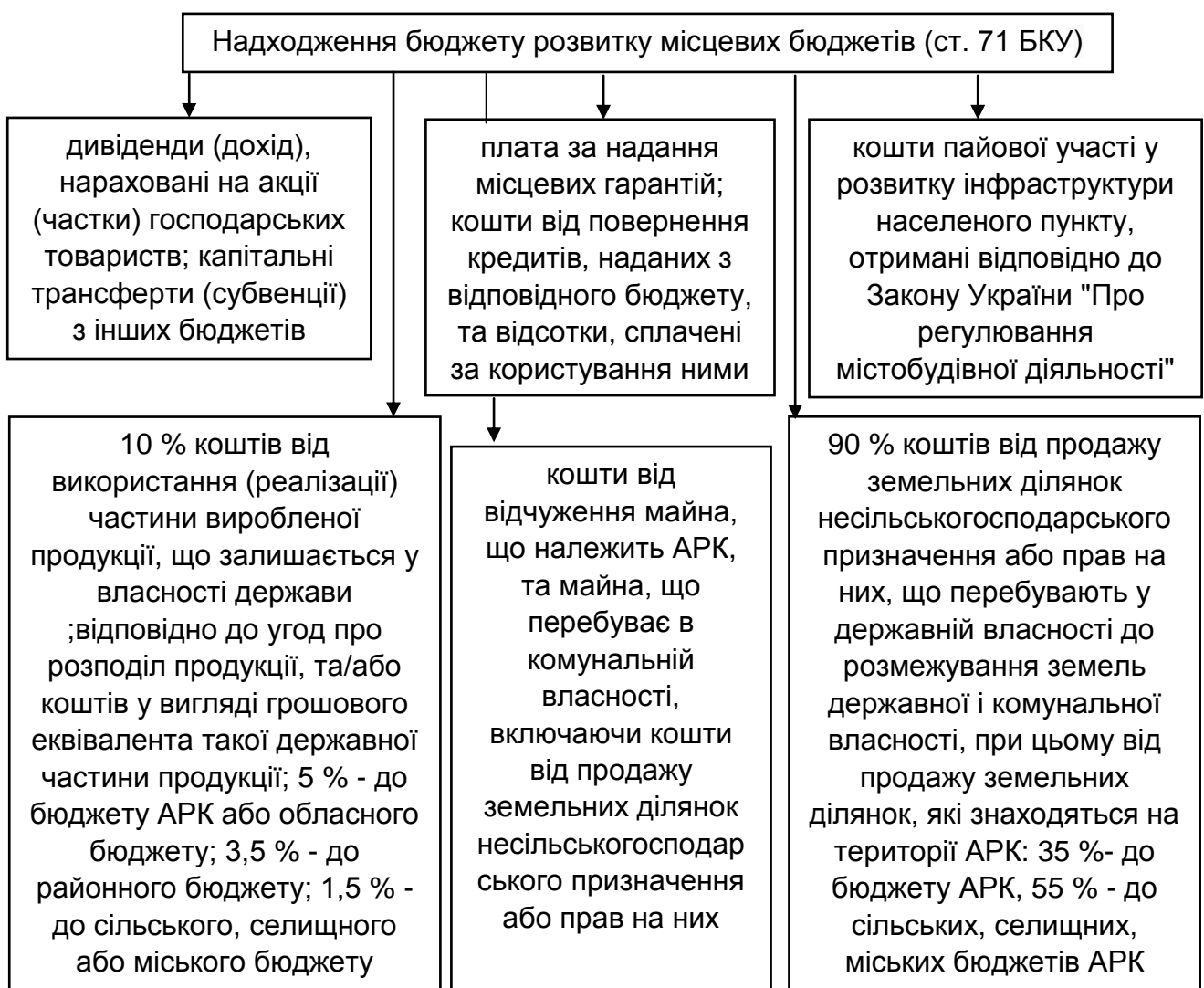

Рис. 1. Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів (ст. 71 БКУ)[1]

У повному обсязі до доходів бюджетів регіонів будуть зараховані надходження від сплати єдиного податку, а також плати за землю, надходжень від адміністративних штрафів, плати за торговий патент і фіксованого податку. Додаткові доходи не враховуватимуться при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів [5].

Водночас із Державного бюджету в місцевий буде передана плата за шість видів ліцензій, сертифікатів і держреєстрації; по 50 % збору за спеціальне використання надр, водних, лісових та інших природних ресурсів. Для бюджетів місцевого самоврядування буде збільшена ставка нарахування збору за забруднення довкілля з 30 % – до 50 % [3], а також здійснено ряд інших заходів щодо підвищення самостійності місцевих бюджетів.

Хоча перші кроки реформування бюджетної сфери вже зроблено і розширено дохідну базу місцевих бюджетів, але для успішного вирішення проблеми забезпечення регіонів достатнім обсягом фінансових ресурсів необхідним є не пряме датування державою територій, а формування сприятливого інвестиційного клімату. Крім того реформування бюджетної системи країни може бути ефективним тільки при умові здійснення в Україні адміністративно-територіальної реформи, спрямованої на формування територіальних утворень здатних до самозабезпечення фінансовими ресурсами в частині власних повноважень місцевого самоврядування.

Тому, пріоритетами формування потужної фінансової бази регіону мають стати подальший розподіл повноважень між центральними органами влади й органами місцевого самоврядування, пошук додаткових джерел формування доходів місцевих бюджетів, розширення дохідної бази місцевих бюджетів, а також удосконалення перерозподільчих процесів у бюджетній системі.

Література

1. Бюджетний кодекс України № 2456–VI від 01.01.2018 р. / База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Андрейченко О. Нові підходи до формування дохідної бази місцевих бюджетів / О. Андрейченко // Економіст. – 2010. – №11. – С. 38-40.

3. Вовна Н. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування / Н. Вовна // Економіка. – 2017. – №6. – С. 17-24.

4. Катасонова О.М. Актуальні проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів / О.М. Катасонова // Економічний простір. – 2016. – №12. – С. 114-118.

5. Чікіта І.Б. Стан та перспективи формування місцевих бюджетів з погляду регіонального розвитку / І.Б. Чікіта // Фінанси України. – 2015. – №7. – С. 26-32.

Науковий керівник

к.е.н. доц.

Мельник В. І.